

УДК 378.091.2:005.963.2-051

Тьюторський супровід як важливий компонент процесу навчання та виховання в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій

Світлана Подпльота

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького,
м. Мелітополь, Україна,*

аспірант

<https://orcid.org/0000-0002-5184-9907>, spodpleta@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто розвиток компетентнісного підходу в освіті. Доведено зростання актуальності тьюторства в умовах європейського вектору освіти України. Показано, що розвиток інформаційного середовища, обумовлений все більш широким впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, актуалізує нові професійні функції і ролі тьютора, які в свою чергу забезпечують суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників навчально-виховного процесу. Доведено необхідність застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі тьюторського супроводу у вищих навчальних закладах. Аналізуються основні функції тьюторів, що забезпечують процеси навчання та самонавчання, а саме: функція забезпечення засвоєння нових знань, організаційна функція, комунікативна, мотиваційна, моніторингова і контролююча. Наводяться приклади застосування інформаційно-комунікаційних технологій для реалізації тьюторського супроводу.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; тьютор; тьюторський супровід; функції тьютора.

Tutoring Support as an Important Component of the Educational Process in the Context of the Development of Information and Communication Technology

Svitlana Podpliota

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

PhD student

<https://orcid.org/0000-0002-5184-9907>, spodpleta@gmail.com

Resume. There are a lot of significant structural changes in almost all higher educational institutions in Ukraine due to time requirements. Accession to a single European space, new educational standards requires the revision and expansion of the content of pedagogical activities, functions and roles implemented by educators. Students are granted the rights and opportunities for the most complete satisfaction of individual educational requests. There was a

С. Подпльота

need to review the ideas about the content of teaching activities and the emergence of new positions. In recent years, scientists have been actively discussing the introduction the position of the tutor in the education system.

The term «tutor» came to us from classical universities in Great Britain and extended the notion of «teacher». Tutors became widespread, especially in the context of the gradual integration of Ukraine into the European educational space. Tutor is a historically established special pedagogical position that provides the development of individual educational programs, the potential of each student and prepares him for a changing life. Tutor controls not only student's study, but also his behavior, way of life, attending classes, rest, appearance, etc.

Tutor while working with student transmits a variety of techniques and rules for mastering new knowledge. However, learning is impossible without the use of ICT. Therefore, it is not enough for tutor to use only traditional technologies of education and upbringing. After all, without the use of computer it is difficult to satisfy the individual requests of each student. So tutors need to know the possibilities of the Internet navigate the pedagogical network communities, use innovative pedagogical technologies to increase the students' interest in learning and activating their cognitive activity. Indeed, nowadays it is difficult to imagine a learning process without the use of modern technology.

Thus, information and communication technologies should become reliable assistants of the tutor to the new conditions of life and professional activity in the information society. Application of information and communication technologies in tutoring practices is considered as an innovative approach in building the process of training and preparing students for professional activities. This is due to the fact that the computerization and application of modern information and communication technologies is an opportunity that will help to create a new system of education.

Information and communication technology at the university is not a trend, but a modern necessity. They must become an integral part of the educational process. Therefore, the modern tutor must be able to work with new means of education, at least in order to ensure one of the most important rights of the student – the right in qualitative education. Consequently, in the process of tutor's support various information and communication technologies can be used to maximize the optimization of tutor activity.

Keywords: Information and Communication Technologies; tutor; tutor's support; functions of tutor.

ВСТУП

Постановка проблеми

Значні структурні зміни, які зараз відбуваються майже у всіх вищих навчальних закладах України, викликані вимогами часу. Приєднання до єдиного європейського простору, нові освітні стандарти вимагають перегляду і розширення змісту педагогічної діяльності, функцій і ролей, реалізованих педагогами. Студентам надаються права і можливості для найбільш повного задоволення індивідуальних освітніх запитів. Постала потреба в перегляді уявлень про зміст педагогічної діяльності і появу нових позицій. В останні роки науковці активно обговорюється введення позиції тьютора у систему освіти, що, на нашу думку, є цілком закономірно. Проте з огляду на сучасні реалії, тьютору вже недостатньо у своїх практиках використовувати лише традиційні технологій навчання та виховання, тож на сучасному етапі розвитку системи освіти України особливої актуальності набувають завдання включення в тьюторський супровід сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), спрямованих на якісні зміни результатів навчально-виховного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Тьюторська система отримала висвітлення як аспект загальної проблеми модернізації освіти у роботах А. М. Бойко, Н. М. Дем'яненко, Л. А. Семеновської, Т. М. Ковальнової, М. П. Черемних, С. В. Дудчик. Істотний внесок в розробку проблеми наукового осмислення категорії тьюторства внесли зарубіжні дослідники А. Белл, К. Блекбурн, Р. Веджері, Л. Дейві, Дж. Міллер, М. Г. Мур, М. Сойбі, Г. Хорст, Д. Елсон. Окремих аспектів підготовки педагогів до тьюторської діяльності торкалися такі науковці як Е. Е. Гордон, П. С. Коскінен, К. Р. Колос, А. В. Ніколаєва, О. В. Попович, Н. О. Шалімова, Р. В. Шаран та інші. Питанням впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у вищих навчальних закладах займалися В. В. Осадчий, К. П. Осадча, Д. М. Бодненко, В. П. Тихомиров, В. І. Солдаткін, Ю. В. Триус, С. Л. Лобачев. Проте залишається недостатньо висвітленим питання відбору інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до виконуваних тьютором функцій у системі вищої освіти.

Мета і завдання статті Метою нашого дослідження є визначення найбільш доцільних інформаційно-комунікаційні технології відповідно до виконуваних тьютором функцій у системі вищої освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Входження України в європейський освітній простір зобов'язує швидко реагувати на нові виклики часу: глобалізацію, демографічну кризу, інновації в науково-технічній сфері, швидкість і частоту комунікацій людей у різних сферах, які змінюють індивідуальне середовище і освітній простір країни ([Савченко, 2011, с. 4](#)). У цих умовах зростають вимоги до підвищення якості освіти і виникає запит на компетентних учителів і компетентних учнів.

Компетентнісний підхід знайшов своє відображення в матеріалах ЮНЕСКО, в яких окреслюється коло компетенцій, які мають розглядатися як необхідний результат освіти та набувають все більшого значення для людства. У доповіді Жака Делора «Освіта: прихований скарб» ([Delors, 1996](#)) було сформульовано головні завдання – чотири важливі «стовпи» освіти XXI століття:

- Навчитися пізнавати: передбачає вміння навчатися упродовж усього життя.
- Навчитися діяти: мати здатність правильно чинити у різних життєвих ситуаціях.
- Навчитися жити: охоплює вміння і навички для повної реалізації природних здібностей кожної людини.
- Навчитися жити разом: розуміння оточуючих, їх культуру, традиції, цінності, переконання, тощо.

Освіта має орієнтуватися на вільний розвиток людини, творчість, ініціативність, самостійність, конкурентоспроможність та мобільність. Нові умови породжують не тільки нові вимоги, але і нові засоби, методики і технології педагогічної взаємодії, що дозволяють вирішувати поставлені педагогічні проблеми в системі вищої освіти.

В останні роки широкого розповсюдження отримав термін «тьютор», який прийшов до нас з класичних університетів Великої Британії і розширив поняття «викладач», особливо в контексті поступової інтеграції України в Європейський освітній простір. Тьютор – це історично

С. Подпльота

сформована особлива педагогічна позиція, що забезпечує розробку індивідуальних освітніх програм, прагне розвинути потенційні можливості кожного студента, підготувати його до мінливого життя. Тьютор слідкує не лише за навчанням, а і за поведінкою, світоглядом, способом життя підопічного, контролює відвідування занять, відпочинок, зовнішній вигляд тощо.

Тьюторський супровід – це педагогічна діяльність з індивідуалізації освіти, спрямована на виявлення та розвиток освітніх мотивів та інтересів, пошук освітніх ресурсів для створення індивідуальної освітньої програми, на роботу з освітнім замовленням родини, формування навчальної та освітньої рефлексії тьютора (Абрамовских, & Казаева, 2013, с. 12).

Релізація принципу індивідуалізації в освіті, сприяє найбільш повному розкриттю особистісного потенціалу студента за умови встановлення суб'єкт-суб'єктних стосунків між тьютором та підопічним, в яких кожна сторона бере на себе відповідальність за свій вибір (Волченкова, 2013, с. 75). Тьюторський супровід неможливий без сприйняття тьютором студента як рівноправного партнера. Суб'єкт-суб'єктні відносини значною мірою залежать від професійних та особистісних якостей тьютора, а саме: прагнення до співробітництва і співтворчості; здатність аналізувати, порівнювати та проектувати професійні дії відповідно до новітніх освітніх цілей, планувати професійну діяльність, науково обґрунтовано добирати форми та методи організації навчального процесу відповідно до сучасних соціально-економічних потреб суспільства; вимогливість у поєднанні з повагою; об'єктивність в оцінюванні; усвідомлення необхідності педагогізації оточуючого середовища, володіння психолого-педагогічними методами дослідження та діагностики розвитку особистості й колективу; володіння педагогічною технікою та освітніми технологіями; готовність будувати педагогічне спілкування на основі урізноманітнення спільної діяльності й урахування природних здібностей та інтересів студентів; прагнення до самоосвіти та самовиховання (Семеновська, 2014, с. 125).

Тьюторство направлене на розвиток особистості, її самостійність, відповідальність у прийнятті рішень, належному ставленні до себе і оточуючих, на культуру мислення, самооцінку. Тьюторство було визнано надзвичайно ефективним та не втратило своїх лідерських позицій дотепер.

Тьютор під час заняття зі своїм студентом «tete-a-tete» передає різноманітні прийоми та правила засвоєння нових знань. Проте зараз навчання неможливо уявити без використання ІКТ. Тож тьютору вже недостатньо у своїх практиках використовувати лише традиційні технології навчання та виховання. Адже без використання комп'ютерних мереж і онлайн засобів важко задовольнити індивідуальні запити кожного студента. Тому тьюторам для цього необхідно знати можливості Інтернету, орієнтуватися в педагогічних мережних співтовариствах, використовувати інноваційні педагогічні технології для підвищення інтересу студентів до навчання та активізації їх пізнавальної діяльності. Адже в наш час важко уявити собі процес навчання без використання сучасних технологій.

Отже, у підготовці студентів до нових умов життя і професійної діяльності в інформаційному суспільстві надійними помічниками тьютора повинні стати інформаційно-комунікаційні технології. Професор В. В. Осадчий переконаний в тому, що інформатизація освіти розкриває багато можливостей, а саме: 1) використання ІКТ дає змогу значно прискорити передачу знань і накопиченого досвіду людства; 2) ІКТ допомагають людям швидше адаптуватися до змін, що відбуваються у сучасному суспільстві, надаючи можливість отримувати знання будь-де і будь-коли; 3) застосування ІКТ в освіті є важливим чинником створення системи освіти відповідно до

S. Podpliota

вимог сучасного інформаційного суспільства; 4) відкриття нових методів і форм навчання ІКТ сприяє розвитку безперервного, інклюзивного навчання та навчання дорослих ([Осадчий, 2010](#)).

В Україні розвиток інформаційно-комунікаційних технологій було визнано одним із пріоритетів протягом останніх років. Цей факт підтверджується низкою загальнодержавних документів, таких як Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Закони України «Про пріоритетні напрями інноваційного розвитку держави», «Про Національну програму інформатизації», «Про інноваційну діяльність».

Інформаційна технологія – це сукупність методів і технічних засобів збору, організації, зберігання, обробки, передачі і представлення інформації, що розширюють знання людей і розвивають їх можливості з управління технічними та соціальними процесами. В останні роки термін «інформаційно-комунікаційні технології» часто виступає синонімом терміна «комп'ютерні технології», так як всі інформаційно-комунікаційні технології в наш час так чи інакше пов'язані із застосуванням комп'ютера. Проте термін «інформаційно-комунікаційні технології» набагато ширший і включає в себе «комп'ютерні технології» в якості складової. При цьому інформаційно-комунікаційні технології, засновані на використанні сучасних комп'ютерних і мережевих засобів, утворюють термін «сучасні інформаційно-комунікаційні технології». Цей вираз вперше було використано в 1997 році у доповіді Денніса Стівенсона для уряду, який посприяв створенню нового Національного навчального плану Великої Британії в 2000 році ([Stevenson, 1997](#)).

Інформаційно-комунікаційні технології володіють колосальними інформаційними можливостями і не менш вражаючими послугами. Комп'ютер, забезпечений відповідним програмним забезпеченням, і засоби телекомунікації разом з розміщеною на них інформацією входять в ту групу засобів комунікаційних технологій, за допомогою яких ми не тільки дізнаємося про все, що відбувається навколо нас, а й отримуємо додаткову інформацію, відкриваємо для себе нові горизонти, поповнюємо багаж своїх знань. Визначення інформаційно-комунікаційних технологій постійно змінюється і буде ще змінюватися через те, що технології швидко розвиваються і з'являються нові.

Тьютор у вищому навчальному закладі виконує ряд функцій: функція забезпечення засвоєння нових знань, організаційна функція, комунікативна, мотиваційна, моніторингова і контролююча.

Важливою функцією тьютора є забезпечення процесів навчання і самонавчання, тобто отримання студентами необхідних знань і засвоєння відповідних практичних дій. Тьютор забезпечує розуміння навчального матеріалу і через демонстрацію оптимальних способів роботи з ним стимулює вироблення нових навичок і моделей поведінки. Він керує самостійною навчальною та пізнавальною діяльністю підопічних, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей.

Тьютор допомагає максимально ефективно використовувати різноманітні навчальні матеріали. Для цього він повинен володіти Інтернет-технологіями, технологією електронної пошти, комп'ютерними навчальними програмами, чат-технологією, Web технологіями тощо. Не має значення спосіб передачі знань. Набагато важливіше, щоб учень попав у таке середовище, де він навчається не просто поглинати інформацію, а критично мислити, дати оцінку явищам і знайти рішення проблем. Крім того, сучасні ІКТ надають учням більш інформаційно насичені об'єкти: такі, як малюнки, відеофрагменти, складні структури даних і їх комбінації, доступні через

С. Подпльота

Інтернет і інші інтелектуальні комп'ютерні мережі. ІКТ значно збільшують можливості зорового сприйняття, роблячи реальним зображення невидимого, предметів, що змінюють колір і форму. Відтворення чудових творів архітектури, скульптури, живопису, супроводжуване хорошими текстами і чудовою музикою, справляє на учня глибоке враження, розвиває його художній смак, а також викликає бажання дізнатися більше про культуру, мистецтво і природу.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій для візуалізації навчального матеріалу сприяє активізації навчальної і пізнавальної діяльності, покращує сприйняття і розуміння матеріалу. В. В. Осадчий та К. П. Осадча для того, щоб зробити навчальний матеріал більш доступним, систематизованим, наочним, радять використовувати інтерактивні, динамічні, мультимедійні засоби його подачі, а саме: графіки (пелюсткові, кільцеві, площинні), нестандартні діаграми (діаграма Сенкі, діаграма Гантта, квадратна діаграма, діаграма Вена), інфографіку, технології скрайбінгу, комікси ([Осадчий, & Осадча, 2014](#)).

Організаційна функція тьютора полягає в координації взаємодії тьюторанта з навчальним закладом, введенні норм навчальної діяльності, управлінні послідовністю і часом навчання. Тьютор організовує процес навчання за індивідуальним графіком та проведе групові тьюторські заняття. Щоб досягти своєї цілі або завести нову корисну звичку, величезного бажання може бути недостатньо. Інколи потрібен зовнішній стимул, який буде регулярно нагадувати про плани і допоможе краще організувати роботу. Тут на допомогу тьюторові та тьюторанту можуть стати мобільні додатки (CheckMark Goals, Balanced, My Life Organized, Good habits, Rewire Habit Tracker, Wunderlist, Flat Tomato) та органайзери (LeaderTask, C Organizer, AM Notebook, WinOrganizer, Diary from Enot, Calendarscope).

В основі комунікативної функції лежить здійснення спілкування підопічних з тьютором і між собою. Системи глобальної комунікації дають можливість надати потрібну інформацію в потрібний момент. За допомогою інтернету студенти можуть активно обмінюватися та ділитися з тьютором та між собою знаннями незалежно від того, в якій країні вони знаходяться, які культурні особливості мають і які предмети вивчають. Нові технології активізують діалог між культурами, покращують взаєморозуміння між різними країнами та соціальними групами. Використання електронної пошти дає можливість вести переписку, обмінюватися інформацією, надсилати навчальні матеріали та завдання. Програми швидкого обміну інформацією (Viber, Skype, WhatsApp, Telegram, Google Hangouts) можна використовувати для швидкого вирішення питань стосовно навчання. Соціальні мережі (Facebook, Twitter, LinkedIn, Pinterest, Instagram) використовуються не лише для обговорення різних тем, а і для організації консультацій з певних предметів.

Мотиваційна функція передбачає виявлення індивідуальних мотивів і потреб учнів, забезпечення психологічного комфорту під час засвоєння матеріалу. ІКТ тут відіграють роль каталізатора, допомагаючи зацікавити тьюторанта, активізувати прагнення до нових знань. ІКТ володіють низкою ефективних засобів навчання, сприяють активізації мислення студентів, дозволяють працювати найбільш продуктивно і посилюють взаємозв'язок тьютора та підопічного. Мультимедійні засоби значно розширюють можливості подання навчальної інформації. Використання кольору, графіки, звуку, всіх сучасних засобів мультимедіа дозволяє створювати активний пізнавальний процес та підвищити зацікавленість студентів у освітній діяльності. Також ІКТ дозволяють істотно підвищити мотивацію тьюторантів до включення в дослідницьку роботу з предмету. Індивідуальні та спільні проекти студентів з використанням ІКТ залучають учасників до

S. Podpliota

навчального процесу вже на стадії підготовки, сприяючи найширшому розкриттю їх можливостей, активізації розумової діяльності.

Тьютор здійснює моніторинг та контроль знань і умінь тьюторантів, а саме: виявляє труднощі і допомагає їх долати, фіксує динаміку змін, відхилень, контролює і дає оцінку знань і умінь після закінчення навчання. На допомогу придуть програми MyTest, Tester, Master test, Microsoft Office Power Point, LibreOffice Impress, Microsoft Word, LibreOffice Writer та інші.

Тьютор повинен навчити за короткий проміжок часу засвоїти, перетворювати і використовувати в практичній діяльності величезну кількість інформації. Дуже важливо організувати процес навчання так, щоб підопічний активно, з цікавістю і захопленням працював, бачив плоди своєї праці і міг їх оцінити. Тож використання тьютором сучасних ІКТ забезпечить:

- доступ до міжнародних джерел інформації в галузі освіти, науки і культури;
- інтеграцію національної системи освіти в світову;
- підвищення мотивації до навчання;
- розвиток творчого підходу до сприйняття навколишнього світу;
- удосконалення навичок роботи з різними джерелами інформації;
- збільшення кількості та якості отриманих знань;
- економію часу;
- активізацію пізнавальної діяльності;
- розвиток навичок критичного мислення.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у тьюторських практиках розглядається як інноваційний підхід в побудові процесу навчання і підготовки студентів до професійної діяльності. Це обумовлено тим, що саме комп'ютеризація та застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є тією можливістю, яка допоможе створити нову систему освіти.

Інформаційно-комунікаційні технології в університеті – це не модна тенденція, а сучасна необхідність. Вони мають стати невід'ємною частиною навчально-виховного процесу. Тому сучасний тьютор повинен вміти працювати з новими засобами навчання хоча б для того, щоб забезпечити одне з найголовніших прав студента – право на якісну освіту. Отже, в процесі тьюторського супроводу можуть бути використані різноманітні інформаційно-комунікаційні технології для максимальної оптимізації тьюторської діяльності. Однак помилково було б думати, що застосування ІКТ саме по собі підвищить якість освіти. Для ефективного використання можливостей ІКТ викладачам і тьюторам необхідно розвивати і досліджувати такі галузі сучасної науки, як комп'ютерна психологія, комп'ютерна дидактика та комп'ютерна етика, а також активно застосовувати нові знання на практиці. Важливо не забувати, що трансформація знань здійснюється в свідомості людини, в результаті чого формується і розвивається особистість. Пріоритет особистості вважається основним імперативом XXI століття.

Подальші дослідження будуть присвячені створенню персонального електронного середовища тьютора і тьюторанта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Delors, Jacques et al. (1996). *Learning: The Treasure Within*. Paris: UNESCO. Взято з <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001095/109590eo.pdf>.
- Stevenson, D. (1997). *Information and Communications Technology in UK Schools. An independent inquiry*. London, UK: The Independent ICT in Schools Commission. Взято з <http://web.archive.org/web/20070104225121/http://rubble.ultralab.anglia.ac.uk/stevenson/ICT.pdf>.
- Абрамовских, Н. В., Казаева Е. А. (2013). Тьюторство: история и современность. *Вестник Шадринского государственного педагогического института*, 3(19), 10–16
- Волченкова, К. Н. (2013) Тьюторское сопровождение как основа субъект-субъектных отношений тьютора и студента. *Вестник ЮУрГУ*, 3, 71–76
- Осадчий, В. В. (2010) Теорія і практика створення віртуального представництва педагогічного університету. *Науковий вісник Донбасу*, 2. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2010_2_6.
- Осадчий, В., & Осадча, К. (2014). Інформаційно-комунікаційні технології у процесі розвитку візуального мислення майбутніх учителів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*, 1 (12), 128-131.
- Савченко, О. (2011). Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. *Рідна школа*, 8/9, 4-8.
- Семеновська, Л. (2014) Методичні аспекти реалізації тьюторського супроводу вивчення педагогічних дисциплін. *Естетика і етика педагогічної дії*, 8, 121-133.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- Delors, Jacques. (1996). *Learning: The Treasure Within*. Paris: UNESCO. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001095/109590eo.pdf>. (in English)
- Stevenson, D. (1997). *Information and Communications Technology in UK Schools. An independent inquiry*. London, UK: The Independent ICT in Schools Commission. Retrieved from <http://web.archive.org/web/20070104225121/http://rubble.ultralab.anglia.ac.uk/stevenson/ICT.pdf>. (in English)
- Abramovsky, N. V., Kazaeva E. A. (2013). Teaching: History and Modernity. *Vestnik SHadrinskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo instituta*, 3 (19), 10-16. (in Russian)
- Volchenkova, K.N. (2013) Tutor's support as the basis of subject-subject relations between the tutor and the student. *Vestnik YuUrGU*, 3, 71-76. (in Russian)
- Osadchy, V. V (2010). Theory and practice of creating a virtual representation of the pedagogical university. *Naukovyi visnyk Donbasu*, 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2010_2_6. (in Ukrainian)
- Osadchy, V., & Osadcha, K. (2014). Information and communication technologies in the process of development of visual thinking of future teachers. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohika*, 1 (12), 128-131. (in Ukrainian)
- Savchenko, O. (2011). Key competencies are an innovative result of school education. *Ridna shkola*, 8/9, 4-8 (in Ukrainian)
- Semenovskaya, L. (2014). Methodical aspects of the implementation of tutor's support in the study of pedagogical disciplines. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii*, 8, 121-133. (in Ukrainian)

Матеріал надійшов до редакції 10 вересня 2017 р.